

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA RPO WO 2014-2020

Wytyczne programowe
Dla realizacji przedsięwzięć w obszarze
wychowania przedszkolnego w ramach Osi
priorytetowej 9. Wysoka jakość edukacji
RPO WO 2014-2020

wersja nr 2

*Dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Opolskiego
uchwałą nr 1460/2015 z dnia 7 grudnia 2015 r. z późn. zmianami*

Andrzej Buła .....

Stanisław Rakoczy .....

Roman Kolek .....

Antoni Konopka .....

Szymon Ogłaza .....

OPOLE, LUTY 2017 r.

**INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA REGIONALNYM PROGRAMEM OPERACYJNYM
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020**

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
OPOLE, LUTY 2017 r.**

Spis treści

Rozdział 1. Podstawa prawna	5
Rozdział 2. Podstawowe pojęcia objęte zakresem Wytycznych	6
Rozdział 3. Cel i zakres Wytycznych programowych	7
Rozdział 4. Kierunki i zakres udzielania wsparcia w ramach RPO WO 2014-2020	8
Rozdział 5. Zasady udzielania wsparcia zaprojektowanego w ramach RPO WO 2014-2020 wykraczającego poza zakres wytycznych MR w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020	9

WYKAZ SKRÓTÓW

EFS	Europejski Fundusz Społeczny
IZRPO WO 2014-2020	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
IP RPO WO 2014-2020	Instytucja Pośrednicząca w ramach RPO WO 2014-2020
MR	Ministerstwo Rozwoju
PI	Priorytet Inwestycyjny
RPO WO 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
SZOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, zakres: Europejski Fundusz Społeczny

Rozdział 1. Podstawa prawna

1. *Wytyczne programowe w zakresie realizacji przedsięwzięć finansowanych z EFS w obszarze wychowania przedszkolnego - Oś priorytetowa 9 Wysoka jakość edukacji RPO WO* zwane dalej *Wytycznymi programowymi*, zostały opracowane na podstawie art. 7 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2016r., poz. 217 z późn. zm.).
2. *Wytyczne programowe* wynikają w szczególności z:
  - a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320, z późn. zm.);
  - b) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 470);
  - c) Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020;
  - d) dokumentu *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Umowa Partnerstwa*;
  - e) *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020* przyjętego *Decyzją Wykonawczą Komisji z dnia 18.12.2014 r. przyjmującą niektóre elementy programu operacyjnego „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020” do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” dla regionu opolskiego w Polsce. CCI 2014PL16M2OP008*;
  - f) Wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020¹.
3. *Wytyczne programowe* należy stosować w oparciu o odpowiednie przepisy ustawodawstwa krajowego i unijnego, a w szczególności w oparciu o ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r., poz. 1943, z późn. zm.) oraz ustawę z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2014 r. poz. 191, z późn. zm.)

¹ Aktualna wersja *Wytycznych horyzontalnych* dostępna na stronie: www.mr.gov.pl oraz www.rpo.opolskie.pl.

Rozdział 2. Podstawowe pojęcia objęte zakresem Wytycznych

1. **Cross-financing** - mechanizm zdefiniowany w Wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020².
2. **Nauczyciel** - należy przez to rozumieć wychowawcę i innego pracownika pedagogicznego zatrudnionego w ośrodku wychowania przedszkolnego.
3. **Ośrodek wychowania przedszkolnego** - publiczny lub niepubliczny podmiot wymieniony w art. 14 ust. 3 oraz w art. 2 pkt 5 ustawy o systemie oświaty, z uwzględnieniem art. 5 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 827, z późn. zm.) oraz art. 12 ustawy z dnia 29 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 35), w którym jest prowadzone wychowanie przedszkolne.
4. **Specjalne potrzeby rozwojowe i edukacyjne** - indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym oraz uczniów, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2013, poz. 532).
5. **Zajęcia dodatkowe** - zajęcia, z których korzysta dziecko w czasie, co do zasady wykraczającym poza bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę. Realizacja zajęć dodatkowych organizowanych w ramach godzin bezpłatnych odbywa się na warunkach zgodnie z zapisami rozdziału 3, pkt 13 c i d Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020.

---

² Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020. Aktualna wersja Wytycznych horyzontalnych dostępna na stronie: www.mr.gov.pl oraz www.rpo.opolskie.pl.

Rozdział 3. Cel i zakres Wytycznych programowych

1. Wytyczne programowe obowiązują w okresie realizacji perspektywy finansowej 2014-2020.
2. Wytyczne programowe skierowane są do IZ RPO WO 2014-2020 oraz do IP RPO WO 2014-2020.
3. Wytyczne programowe stosuje się do projektów realizowanych w ramach PI 10(i) *ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia*, o którym mowa odpowiednio w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 oraz w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L z 20.12.2013, str. 289).
4. Celem Wytycznych programowych jest zapewnienie koordynacji działań podejmowanych w obszarze wychowania przedszkolnego. Przedstawiono w nich kierunki wsparcia zaplanowane do realizacji w ramach RPO WO 2014-2020. Szczegółowo wytyczne programowe odnoszą się wyłącznie do warunków i procedur wsparcia w RPO WO 2014-2020 wykraczającego poza zakres wytycznych MR *w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020*. Powyższe wynika z postanowień RPO WO 2014-2020, który został zaakceptowany *Decyzją Wykonawczą Komisji z dnia 18.12.2014 r.* Pozostałe warunki oraz zasady wsparcia, niebędące przedmiotem Wytycznych programowych należy realizować zgodnie z wytycznymi MR.
5. Wsparcie udzielane w ramach RPO WO 2014-2020 w obszarze wychowania przedszkolnego zakłada realizację działań na rzecz dzieci w wieku przedszkolnym zgodnie z Podrozdziałem 3.1 *Wychowanie przedszkolne* oraz Podrozdziałem 3.2 *Kształcenie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej)* wytycznych MR, za wyjątkiem obszarów wykraczających poza ich zakres, wskazanych w pkt. 6.
6. Szerszy zakres RPO WO 2014-2020 wykraczający poza ramy wytycznych MR, o których mowa powyżej dotyczy:
  - a. możliwości realizacji zajęć dodatkowych bez konieczności jednoczesnego zwiększenia liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym;
  - b. możliwości wsparcia nauczycieli bez konieczności jednoczesnego zwiększenia liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym;

- c. możliwości dostosowania i doposażenia istniejącej infrastruktury wychowania przedszkolnego bez konieczności jednoczesnego zwiększenia liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym;
- d. możliwości wydłużenia godzin pracy ośrodków wychowania przedszkolnego bez konieczności jednoczesnego zwiększenia liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym;
- e. możliwości finansowania realizacji dodatkowych zajęć oraz wsparcia nauczycieli przez okres nie dłuższy niż 24 miesiące³;
- f. zastosowania indywidualnego podejścia do limitów i poziomów finansowych wskazanych w wytycznych MR (m.in. wartość wydatków poniesionych na realizację zajęć dodatkowych, wysokości środków trwałych).

Rozdział 4. Kierunki i zakres udzielania wsparcia w ramach RPO WO 2014-2020

1. Wsparcie udzielane w ramach RPO WO 2014-2020 na rzecz wychowania przedszkolnego kierowane jest do:
  - a) istniejących i nowoutworzonych ośrodków wychowania przedszkolnego, w tym specjalnych i integracyjnych⁴;
  - b) dzieci w wieku przedszkolnym określonym w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2016r. poz. 1943, z późn. zm.);
  - c) nauczycieli zatrudnionych w ośrodkach wychowania przedszkolnego, w tym w specjalnych i integracyjnych.
2. Celem realizowanej interwencji zaplanowanej w ramach RPO WO 2014-2020 jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej⁵. Wsparcie udzielane w Programie powinno przyczyniać się do:
  - a) poprawy jakości wychowania przedszkolnego;
  - b) wyrównywania szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
  - c) upowszechnienia wychowania przedszkolnego, w tym dzieci 3-4 letnich i dzieci z niepełnosprawnościami;
  - d) zwiększenia dostępu do wychowania przedszkolnego na obszarach o niskim stopniu upowszechnienia.

³ Zgodnie z *Metodologią szacowania wartości docelowych wskaźników RPO WO 2014-2020. Tom 2 – zakres EFS.*

⁴ Zgodnie z wynegocjowanym z Komisją Europejską RPO WO 2014-2020 tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego nastąpi z wykorzystaniem m.in. istniejącej bazy lokalowej placówek oświatowych lub istniejących budynków przedszkolnych. Powyższa interwencja uzależniona jednak będzie od trendów demograficznych oraz rzeczywistych potrzeb wewnątrzregionalnych województwa.

⁵ Cel szczegółowy 1, Oś priorytetowa 9 *Wysoka jakość edukacji RPO WO 2014-2020*

3. Zakres wsparcia udzielanego w ramach RPO WO 2014-2020 na rzecz zwiększenia dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej obejmuje następujące działania⁶:
- a) rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego o zajęcia dodatkowe:
    - i. podnoszące jakość edukacji przedszkolnej w zakresie kształcenia i rozwijania u dzieci w wieku przedszkolnym kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej),
    - ii. wyrównujące szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym w zakresie stwierdzonych deficytów i/lub uwzględniające indywidualizację pracy z dzieckiem 3-4 letnim, w tym o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
  - b) doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym w zakresie:
    - i. stosowania metod i form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u dzieci w wieku przedszkolnym kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej),
    - ii. wyrównywania stwierdzonych deficytów, w tym w szczególności u dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz w zakresie współpracy nauczycieli z rodzicami, w tym radzenia sobie w sytuacjach trudnych;
  - c) dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub realizacja dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej umożliwiającej dziecku z niepełnosprawnością udział w wychowaniu przedszkolnym poprzez wyrównywanie deficytu wynikającego z niepełnosprawności;
  - d) tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, w tym miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, w istniejących lub nowoutworzonych ośrodkach wychowania przedszkolnego (również specjalnych i integracyjnych);
  - e) wydłużenie godzin pracy ośrodków wychowania przedszkolnego;
  - f) dostosowanie i doposażenie istniejącej infrastruktury wychowania przedszkolnego.

Rozdział 5. Zasady udzielania wsparcia zaprojektowanego w ramach RPO WO 2014-2020 wykraczającego poza zakres wytycznych MR w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020

1. Ze względu na wysoki stopień upowszechnienia wychowania przedszkolnego w województwie opolskim, zgodnie z interwencją zaprojektowaną w RPO WO 2014-2020 przyjmuje się, że działania przewidziane w rozdziale 4 pkt. 3 lit. a), b), e), f) mogą być

⁶ Wskazane typy projektów określono w SZOOP w ramach poddziałania 9.1.3 *Wsparcie edukacji przedszkolnej* i 9.1.4 *Wsparcie edukacji przedszkolnej w Aglomeracji Opolskiej*.

realizowane bez konieczności jednoczesnego zwiększenia liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym.

2. Jednocześnie w zakresie typów projektów określonych w rozdziale 4:
  - a) działania wymienione w ramach pkt. 3 lit. b), e), f) mogą być realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań określonych w pkt. 3 lit. a), c), d), przy czym uwzględniając ww. warunek istnieje możliwość dowolnego łączenia wymienionych działań. Beneficjent może zrezygnować ze stosowania się do powyższego wymogu, pod warunkiem, że zapewni realizację jednego z działań określonych w lit. a), c), d) poza projektem.
  - b) w ramach RPO WO 2014-2020 nie mają zastosowania limity określone w Podrozdziale 3.1 wytycznych MR w pkt.:
    - 5 (działania wymienione w pkt 4 lit. c-e będą realizowane jako uzupełnienie działań realizowanych w konkretnym ośrodku wychowania przedszkolnego, o którym mowa w pkt 4 lit. a lub b⁷)
    - 13 lit. h) (kwota wydatków na realizację zajęć dodatkowych może stanowić nie więcej niż 30% kosztów bezpośrednich projektu),
    - 14 (w zakresie finansowania dodatkowych zajęć przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy),
  - c) zgodnie z warunkami przyjętymi w ramach RPO WO 2014-2020 finansowanie realizacji dodatkowych zajęć oraz wsparcie nauczycieli odbywa się przez okres nie dłuższy niż 24 miesiące⁸;
  - d) w zakresie indywidualizacji pracy z dzieckiem 3-4 letnim, w tym o specjalnych potrzebach edukacyjnych możliwy jest zakup specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych do placówek wychowania przedszkolnego koniecznych do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieci z niepełnosprawnościami.
3. W ramach wynegocjowanego RPO WO 2014-2020 zaprogramowano wsparcie dotyczące dostosowania i doposażenia istniejącej infrastruktury wychowania przedszkolnego (rozdział 4 *Wytycznych programowych* pkt. 3 lit f). Ww. typ projektu możliwy jest do realizacji bez konieczności jednoczesnego zwiększenia liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym.

Wsparcie jest realizowane w zakresie dostosowania i doposażenia istniejącej infrastruktury wychowania przedszkolnego do:

  - a) potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym⁹ - działania mają na celu dostosowanie i doposażenie istniejącej infrastruktury ośrodków wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym, gdzie kwalifikowalne są następujące kategorie wydatków:

⁷ Odniesienie dotyczy punktów wskazanych w *Wytycznych horyzontalnych*.

⁸ Zgodnie z *Metodologią szacowania wartości docelowych wskaźników RPO WO 2014-2020. Tom 2 – zakres EFS*.

⁹ Określonym w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 2016 poz. 1943 z późn. zm.).

- i. dostosowanie istniejącej bazy lokalowej przedszkoli/dostosowanie pomieszczeń, w tym m. in. do wymogów budowlanych, sanitarno-higienicznych, zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania,
  - ii. zakup i montaż wyposażenia, w tym m. in. mebli, wyposażenia wypoczynkowego, sprzętu TIK, oprogramowania, itp.,
  - iii. zakup pomocy dydaktycznych, specjalistycznego sprzętu lub narzędzi¹⁰ dostosowanych do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem tych pomocy dydaktycznych, sprzętu i narzędzi, które są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania,
  - iv. budowa, wyposażenie i montaż placu zabaw wraz z bezpieczną nawierzchnią i ogrodzeniem;
- b) specyficznych potrzeb dzieci 3-4 letnich, w ramach których kwalifikowalne są następujące kategorie wydatków:
- dostosowanie istniejącej bazy lokalowej przedszkoli/dostosowanie pomieszczeń w tym m. in. do wymogów budowlanych, sanitarno-higienicznych, zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania,
  - zakup i montaż wyposażenia pomieszczeń, w tym m. in. sprzętu TIK w tym oprogramowania dla celów edukacyjnych,
  - zakup pomocy dydaktycznych, specjalistycznego sprzętu lub narzędzi¹¹ dostosowanych do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem tych pomocy dydaktycznych, sprzętu i narzędzi, które są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania,
  - budowa, wyposażenie i montaż placu zabaw wraz z bezpieczną nawierzchnią i ogrodzeniem;
- c) dostosowanie i doposażenie istniejących ośrodków wychowania przedszkolnego do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym/specyficznych potrzeb dzieci w wieku 3-4 lat możliwe jest wyłącznie w ramach ośrodków, w których odnotowuje się potrzeby w tym zakresie. Potrzeby muszą wynikać bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy. Wnioski z diagnozy powinny stanowić element wniosku o dofinansowanie projektu.
4. Wysokość środków trwałych poniesionych w ramach kosztów bezpośrednich projektu oraz wydatków w ramach cross-financingu nie może łącznie przekroczyć 20% wydatków projektu.
5. Premiowane będą projekty, które zakładają wzrost liczby dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej, w tym w szczególności dzieci 3-4 letnich oraz dzieci

¹⁰ O ile narzędzia te nie są zapewniane w sposób bezpłatny przez instytucje publiczne (np. Instytut Badań Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji).

¹¹ j. w.

z niepełnosprawnościami. Wzrost liczby dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej odnosi się zarówno do istniejących, niewykorzystanych miejsc wychowania przedszkolnego jak i nowopowstałych, sfinansowanych w Programie w ramach środków RPO WO 2014-2020.